

Anna Pišlová, roz. Černá, *14. dubna 1924, Malá Zubovština

...Cožpak to dovedeš vyjádřit v jakých že časech jsi žila. Jaká to nezměrná břemena na ženská ramena lehla ... M. V.Isakovský

Moje rodná obec Malá Zubovština (do r. 1946 se jmenovala Kolonie Zubovština) vznikla v roce 1870, tedy v začátcích emigrace Čechů na carskou Volyň. Byla založena na rozhraní Volyňské a Kyjevské gubernie . Blízká sousední obec Novaki byla na Volyni, ale Malá Zubovština byla již v gubernii Kyjevské. Důsledek toho byl ten, že jsme v roce 1947, spolu s „pravými“ volyňskými Čechy, do vlasti našich předků, nereemigrovali. Snad se o to měli naši představitelé obce více snažit.

Kolem roku 1914 v obci žilo 510 českých obyvatel a když jsme ji v roce 1993 opouštěli a stěhovali se do vlasti, bylo nás v obci celkem 1020 a z nich jen asi 50 obyvatel v Malé Zubovštině zůstalo. Patřila tedy k větším českým obcím a ve vši skromnosti mohu dosvědčit, že po celou dobu své existence byla širokému okolí příkladem z hlediska ekonomiky, kultury, školství, zdravotnictví ap. O tom všem by patřilo napsat více v kronice obce, ale já zde chci podat svědectví o životě a utrpení našich babiček, maminek a starších sester od počátku války, až do doby poválečné obnovy a nevím, nevím, zda najdu dost výstižná slova, abych to, co jsme i my děti s nimi prožily vám, milí mladší čtenáři, přiblížila.

V prvních dnech, kdy nacistické Německo věrolomně přepadlo Sovětský svaz, odešli do armády všichni práceschopní muži. Většina kolchozních koní a dobytka byla odehnána dále na východ, za Dněpr. Právě začínaly žně. Úroda byla mimořádně pěkná. Vše ale zůstalo na starosti ženám a nezletilým dětem. Obilí kosily ručně, vázaly a svázely k výmlatu, pak pro podmítání strnišť zapřahaly do ruchadel záhumenkové krávy (pokud kdo je měl) a sem tam koně, který v kolchoze zůstal. Zemědělské stroje, které se používaly v předválečném kolchozu, byly většinou vyrobeny v Čechách (Knotek a spol.), ale i naši řemeslníci byli šikovní a dokázali různé zemědělské stroje a nářadí vyrobit a to vše evakuováno nebylo.

Z kolchozu okupanti „německý statek“ neudělali. Půda byla rozdělena mezi rodiny a dodávky obilí, masa, vajec, mléka a dalších výrobků byly předepsány a tvrdě vymáhány. Faktem je, že část půdy ležela v dalších letech okupace ladem, protože vše obdělat prostě nešlo.

Okupanti, jako všude jinde, omezili vyučování dětí, takže v naší sedmiletce se učil jen první až čtvrtý ročník . Sedmiletka byla obnovena ihned po osvobození.

V roce 1942 přišla další pohroma. Mladí lidé byli vyvázeni do Německa na práci a z naší obce bylo odvečeno 41 děvčat a chlapců. Můj otčím, Koníček, který mi byl dobrým otcem, zahynul v prvních dnech války a spolu se mnou, která jsem byla z prvního mamincina manželství, jsme zůstaly čtyři děti. Nejmladšímu bratrovi byly tři roky. V těžkých chvílkách si maminka posteskla: „proč jsem se podruhé vdávala - to aby bylo na světě více sirotků!?“ Abych unikla otrocké práci a mohla, jako nejstarší v rodině, mamince pomáhat, tak jsem se provdala. V osmnácti letech to je trochu brzy, ale měli jsme se rádi a prožili jsme spolu i v těch těžkých časech šťastné manželství. Škoda, že manžel se nedožil našich vnuků, z nichž mám nyní velkou radost.

Osvobození naší obce v roce 1943 proběhlo nejdříve prakticky bez bojů. U blízkého města Korosteni se však fronta zastavila a Němci prováděli protiútoky a proto mladí, zejména děvčata chodila kopat zákopy. Jednou to dokonce vypadalo tak, že se snad do naší vesnice Němci vrátí, ale brzy byli zatlačeni hodně daleko. Po osvobození koncem roku 1943 trápení pokračovalo. Odrostlejší chlapci nastoupili do armády a po krátkém výcviku byli zasazeni do bojů. Mámy zase přišly o svoji oporu a veškerá starost a práce zůstala opět na nich a menších dětech. Navíc ihned po osvobození byla v obci zřízena polní nemocnice pro těžce raněné vojáky, kteří by nevydrželi evakuaci do hlubokého týlu. Naše děvčata po krátkém zaškolení vykonávala práci ošetřovatelek. Byla to pro ně velmi těžká a namáhavá práce. Chodily na směny a zejména v noci se velmi bály. Některé matky, pokud měly možnost, chodily s nimi a pomáhaly jim. Ranění leželi v naší pěkné škole, postavené v roce 1929, v kulturním domě, ve chlévech a stájích, které byly prázdné, protože

dobytek nebyl. Mnoho raněných zemřelo a více než stovka vojáků z různých koutů Sovětského svazu je na našem zubovštinském hřbitově pohřbených ve společných hrobech.

Ihned po osvobození se znovu dal dohromady kolchoz a občané energicky nejen oseli na jaře veškerou půdu obce, ale pustili se již do oprav kolchozních budov, zvyšovaly se postupně stavy dobytka a koní, obnovovaly chmelnice a sady. Velkou zásluhu na tom měl i předseda J. Vrabec, kterého si občané velmi vážili. Již v roce 1946 z bývalého Koníčkova mlýna byla vybudována elektrárna a obec byla v roce 1947 plně elektrifikována. Předtím, v roce 1945 začala fungovat nemocnice (25 lůžek) a v roce 1947 již měla 50 lůžek, z toho 20 očních. Vznikla díky nadšení, práci a umu MUDr. Jaromíra Pišla (zhodnocení jeho práce je uvedeno dokonce v encyklopedii Ukrajiny). Válka ještě zuřila, ale již začala obnova zničené země. Ukrajina potřebovala uhlí a tak mládež byla posílána na obnovu Donbasu. Tak to bylo - jakmile děti odrůstaly a matky se těšily na jejich pomoc, musely děti z domu: na frontu, na nucenou práci do Německa, nebo obnovovat zničené hospodářství Ukrajiny.

Nejvíce zkusily ženy, jejichž manželé padli a zůstaly s malými dětmi... O moji mamince jsem se již zmínila. Takových bylo v obci více než padesát!. Uvádím jen příklady. S pěti sirotky zůstala Efrosie Černá. Se čtyřmi malými dětmi zůstala Marie Ornstová a umožnila jim vysokoškolské a středoškolské vzdělání. Čtyři sirotky zdárně vychovala také Marková, Běta Černá a Naďa Koníčková. Věra a Anna Gabrielová zůstaly každá se třemi sirotky. O dva syny a manžela přišla M. Erpsová a doma ji zůstaly tři dcery a syn, kterého vyvezli na nucené práce do Německa. Z rodiny Veselých se např. nevrátili tři bratři, čtyři bratři z rodiny Šolcových, čtyři z Ornstových... Z rodiny Chudobových padli tři synové a další těsně před válkou zahynul v důsledku stalinských represí. Většina z nich zanechala mladé manželky se sirotky. Žal matky, která přežije své děti, si těžko nezasvěcený představí.

Seznam padlých z Malé Zubovštiny obsahuje sedmdesát šest jmen. Co jméno to máma, která přišla o syna a navíc často vdova s malými dětmi. Nejinak, možná ještě hůře, tomu bylo po vsích a městech nejen Ukrajiny, ale dalších částí Sovětského svazu. Mnozí zde u nás nyní i záměrně zapomínají, že tito vojáci bojovali a padli za osvobození od nacizmu nejen své a naší země, ale dalších porobených národů Evropy. Pročpak takové „zapomínání“? Komu slouží?

Často jsem si myslela a myslím dodnes, jak silné, obětavé a vytrvalé byly naše matky. Vždyť to měly těžší než někteří vojáci na frontě. Ti měli jeden cíl, ale na křehká ramena žen padla všechna ta různorodá válečná tíha a nejdůležitější bylo zachránit děti před nemocemi a hladem. Nebudu široce připomínat hlad z neúrody v roce 1947 ale vím, že i za hladomoru v letech 1932/33 nikdo v Malé Zubovštině, a myslím, že i v žádné české obci na Ukrajině z hladu nezemřel. Také o to se zasloužily naše mámy. Co všechno zkusily, protřpěly a přesto dokázaly vše vyřešit den co den v těžkých dobách!

Považovala jsem za nespravedlivé, že se o jejich hrdinství na „týlové frontě“ po válce prakticky mlčelo, nedostávaly na rozdíl od frontových vojáků žádná vyznamenání nebo jiná morální ocenění při státních svátcích nebo při příležitostech svých životních jubileí. Tato nespravedlnost mne doslova trápila a jako předsedkyně klubu žen naší obce jsem nejednomu funkcionáři vyšších státních orgánů tuto nevďěčnost a netečnost tvrdě vytýkala. Brzy jsem došla k názoru, že si my, ženy, opět musíme pomoci samy. Šlo o to, abychom trochu těm naším maminkám a babičkám zpestřily život, bez velkých slavnostních slov jim tím naznačily, že si jich vážíme a máme je rádi a to nejen my, ale i ta drsnější, mužská, část naší obce. Vždyť jsme v obci před válkou a poměrně brzy po válce měli dramatický, pěvecký, taneční kroužek a kromě dechovky dokonce dost slavný symfonický orchestr. Snadno se naši „kumštýři“ nechávali přesvědčit a pořádaly jsme besídky, kde jsem já, nebo jiné spolupracovnice z klubu žen vyprávěly nejzajímavější úryvky ze života přítomných žen, dále pěvecko-taneční večírky, kde se zpívaly i písničky přivezené našimi prapředky z Čech a tančilo při dechovce, nebo recitačně-pěvecká pásma, kde každé dílko bylo věnováno jedné z přítomných zasloužených. Největším mým potěšením bylo, když jsem viděla radost v očích a obličejích mých spoluobčanů. Soudím podle sebe, že morální podpora a ocenění má pro člověka někdy větší význam než materiální.

Vojákům, kteří bojovali, se právem staví pomníky. Na ženy, které toto vše prožily a vydržely, si vzpomněli snad jen básníci. Úvodní verš skvělé poemy jednoho z nich jsem si dovolila dát jako motto mého skromného svědectví... Ano. Prožito, protřpěno a zapsáno pro ty, kteří neprožili.

Milovice nad Labem v září 1999